

למ"ד גרי אריות הם⁶⁴⁷, ותירצו דשאני התם שהכתוב אומר⁶⁴⁸ עליהם ואת אלוהיהם היו עובדים, לומר שלא נתגיירו בלב שלם⁶⁴⁸ מעולם ולא קבלו עליהם, ומאן דמכשר התם סבר

הלכה בדברי האומר⁶⁴⁹ כלן גרים⁶⁴⁴. פי' דגמרא גמירי לן דרבנן פליגי על ר' נחמיה, וסתם מתני' כרבנן הוא⁶¹⁴. והקשו בתוספות⁶⁴⁵ כיון דגרי אריות גרים הן דרבנן למה אמרו⁶⁴⁶ שהם כגויים

ח"א סימן קע"ו דעת הרמב"ם הוא כהגהת מרדכי, דכל שאינו נוהג ביהדות אח"כ, איכא חשש בגירות בדיעבד. וכ"נ שתפס בדעת הרמב"ם באחייעור ח"ג סימן ס"ו. מיהו לדעתי דבריהם צע"ג, דהרי הרמב"ם כתב סוף פי"ג מאיסור"ב, וכ"כ המחבר יו"ד סי' רס"ח דאפילו חזרו ועבדו אלילים, הרי הוא כישאל", והיינו דכתב הרמב"ם שלכן קיימו שלמה ושמשון את נשותיהם, אע"ג שנגלה סודן, וסופן הוכיח על תחילתן, (וראה להלן ציון 650 עוב"ז, ושם שמהרמב"ם מוכח דאפילו אם כלפי שמיא גליא שבאמת לא היה בדעתם לקבל מצוות דהוי גירות, משא"כ לרבינו משמע דכל דכלפי שמיא גליא שלא היה בדעתם לקבל מצוות דלאו גירות אלא דבלשום אישות אמרינן דגמר וקבלו ע"ש). והנה במה שכתב רבינו כאן, דגמרא גמירי לן דרבנן פליגי על רבי נחמיה וכו' מיושב קושיית ההגהת מרדכי איך אמורא יפסוק דלא כברייתא, [ואף דבלא"ה הרי רב יצחק וכו' משמיה, דרב"א אמרה ורב תנא הוא ופליג (עירובין נ, ב וש"נ), מ"מ אית ליה להגהת"מ דדוחק לומר שרב יצחק יפסוק כרב בזה נגד ברייתא, כנ"ל בכוננת ההגה"מ]. ולכאורה כרבינו מוכח מלשון הש"ס לפנינו הלכה, כדברי האומר" כולן גרים, דמבואר בהדיא דאיכא מחלוקת בזה, מיהו בציון הקודם הבאנו הרבה ראשונים שגורסים, הלכה כולן גרים" (וליתא לדברי האומר), וזה נראה גירסת ההגהת מרדכי. מיהו אף למאי דאיתא בכת"א דגם גירסת רבינו הלכה כלן גרים, מ"מ א"ש הא דסובר דאיכא מחלוקת בזה ודו"ק. 645 ד"ה הלכה. 646 ב"ק (לח, ב). 647 ראה בערול"ג שהוכיח מרש"י ד"ה גירי אריות כגון כותים דכתיב בספר מלכים עכ"ל, ועלה קאי הא דאמר רב יצחק כולן גרים, דע"כ אית ליה דכותים גירי אמת הן. וכ"כ הריטב"א בקידושין (עה, ב) ד"ה סבר בתי' א'. וכן מסקנת ר"ת בספר הישר שלזינגר תקמ"ב, (דהביא תי' המפרשים דשני מיני גירי אריות היו ומסיק ר"ת. ואין נראה). [ומה שהעיר הערול"ג דנמצא דסתם מתניתין דידן אית ליה כותים גירי אמת, ואיך פסק רב אשי חולין (ג, ב) דגירי אריות הן. לדעתי י"ל דרב מחלק בין גירי אריות דנתגיירו מחמת אונס דלא הוי גירות, ובין נתגייר לשום אישות דהוי גירות והבין]. 648 כתירוץ תוס', גם ברשב"א ומאירי בסוגיין, וכ"כ רבינו בקידושין שם בתי' ב' ונ"ל: דשאני כותים דלא נשתקע שם ע"ז מפיהם לעולם אפילו לאחר גירות כדכתיב וכו' והוי גירותם באונס לעולם" עכ"ל. [לא הבנתי מכון מלים אלה]. וראה בספר הישר שם שהביא

לא הוה לש"ש, אף אם אח"כ החליטה להיות יהודיה גמורה, הא עכשיו ליכא מעשה גירות. [ומש"כ המהר"ם, דסברתו דומה למש"כ סוד"ה לא בימי, בטוח היה הלל שסופו ליעשות בידי שמים. לדעתי אינו דמיון כלל, דהתם אזלינן להלכה דגירות לשום דבר הוי גירות, רק דלכתחילה אין מקבלין אותן שחוששין שמא יחזרו לסורן, וע"כ כל שסופו ליעשות לש"ש אין חוששין, משא"כ כאן דאזלינן לרבי נחמיה דאינן גרים]. ואולי יתכן ליישב דבריו, דמיירי בידוע שטבלה אח"כ לנדתה, וכמש"כ תוס' [מה, ב] ד"ה מי בתי' א' וברא"ש שם, שזה חשוב כאלו ב"ד שם והוי גירות, וגם לשיטת הרמב"ן והרשב"א שם וכן מסיק הב"ח רס"ח, כל שקיבל עליה בפני שלשה לטבול והודיעוהו מקצת מצוות והלכה וטבלה שלא בפני ב"ד לנדתה דהוה גירות מעיקר הדין, ה"ג אף לרבי נחמיה דאינן גרים, כל שטבלה אח"כ לנדתה מועיל ואכמ"ל. 643 ע"פ הגד' ד"ר וכת"י ל', אך בכת"א הלכה כולן גרים, (וליתא, כדברי האומר"). וכגירסא זו הלכה בדברי האומר, היינו הגירסא לפנינו בש"ס וברש"י ותוס'. אך כגירסא, הלכה כולן גרים" בר"ח באוצה"ג סמ"ג פסקי רי"ד תוס' הרא"ש ובדק"ס ציון 36, דה"ג גי' כת"י של התוס' ד"ה הלכה ותווי כת"י. וראה בציון הבא, אולי ג"מ לדינא בין הגירסאות. 644 כדב"ק"ס ציון 37. 644 דרב יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב, פליג על הא דרב נחמיה, כ"מ מסתימת המפרשים. ובמגיד משנה פי"ג איסור"ב הל' י"ד, וראה בסוף ציון זה, דנראה דלגירסא לפנינו וברש"י ותוס': הלכה כדברי האומר כולן גרים באמת מוכח הכי. מיהו בהגהת מרדכי בהחולץ (ז, א) כתב: ואע"ג דפסק שם הלכה דכולם גרים, י"ל לאחרי כן כשאנו רואים שמיישרים דרכיהם אע"פ שמתחילה עושים לשם אישות, ויותר ג"ל כן מלומר שהאמורא יפסוק דלא כברייתא דרבי נחמיה, [ושם גוסף הג"ה לפרש דבריו: דקתני אין מקבלין גרים אלו, ואמורא שפסק כולם גרים הם, ולכן מחלק הספר בין דיעבד לכתחילה, פי' שכבר נהגו דרך ישרה, לעדיין לא נהגו דרך ישרה, ואיכא למיחש שלא נתגייר אלא לתועלת]. וגם סתמא דברייתא דמייתנין לבתר הכי מדוד ושלמה, ולא אשכחן תנא דפליג, ומה שנ"ל כתבתי. ומרבתי לא נראה מדה זו ועל בינתי אין להשען, עכ"ל. דהיינו דלהגהת מרדכי ליכא מחלוקת בין רבי נחמיה לרבנן, ובלא יישר דרכיהם בטל הגירות למפרע. וראה ציון 648 דכדעת ההגהת מרדכי משמע מאומר ר' המובא בספר הישר שלזינגר סימן תקמ"ב, וראה ציון 649 בדעת התוס' בסוגיין. והנה באמרי יושר

דנתגיירו בלב שלם אלא חזרו לסורם⁶⁴⁹, אבל הא הכא כיון דנתגיירו וקבלו עליהם, חזקה

הוא דאגב אונסייהו גמרו וקבלו⁶⁵⁰, ואע"ג דמחמת האונס הוא, גירו' הוא אליבא דרבנן.

אומר ר' שתירץ: דה"פ כותים גירי אריות הם, שנתגיירו מפחד אריות כדכתיב וכו', מפחדם נתגיירו „אך חזרו לסורם” דכתיב את ה' היו יראים ואלהיהם היו עובדים, וגוים גמורים הם. הגהו דיבמות שנתגיירו מכל וכל מפחד אריות עכ"ל. ויש להעיר דמלשון זה „אך חזרו לסורם” משמע דבשעת הגירות פרשו כותים מע"ז מפחד אריות, אלא דאח"כ חזרו לסורם, ומ"מ בטל הגירות למפרע, והיינו קרוב לשיטת ההגהת מרדכי שהבאנו ציון 644. מיהו רבינו להלן פ"י דבכה"ג שכשעת הגירות פרשו מע"ז מחמת אריות, ואח"כ חזרו לסורם, בכה"ג הוי גרים גמורים, והיינו באמת טעמא דמ"ד דגירי אמת הן, וכמש"כ רבינו בהמשך. *648 מלכים (ב, יז).

649 דהיינו טעמא דמ"ד גרי אמת דנתגיירו „בלב שלם”, [וראה בציון הבא במכוון מלים אלה], וחזרו לסורם אח"כ. כ"כ רבינו בקידושין שם בת"י ב', וכ"כ מהרשב"א בסוגיין, אך תוס' כאן ובחולין (ג, ב) פ"י באו"א: דשוב נתגיירו לגמרי עכ"ל. ולשון התוס' הרא"ש: דקסבר דאח"כ חזרו למוטב עכ"ל. [והנה מלשון התוס' הרא"ש משמע דלא הוצרכו גירות אח"כ, נהי דבשעת גירותם אכתי עבדו לאלהיהם, אלא דכיון דחזרו למוטב ממילא חל עליהם יהדות, וצ"ב בהסבר הדברים, וראה סוף ציון 642 ואכתי צ"ע]. ומה דתוס' ותוס' הרא"ש לא פירשו כרבינו ודעמיה, מלבד ד"ל כפשוטו דלא מסתבר להם לומר דמתחילה פרשו מע"ז. עי"ל דהרי בציון 648 הבאנו לשון אומר ר' בספר הישר, דמשמע דחולק בדין עם רבינו, וסובר דכל שנתגייר מפחד אריות אף אם מתחילה גם פרשו מע"ז כל שחזרו לסורם בטל הגירות למפרע, ואכתי טעון בירור]. והנה לרבינו לרבי נתמיה בודאי כותים גירי אריות הן, משא"כ לפירוש התוס', אף לרבי נתמיה אפשר דגירי אמת הן.

650 הנ"י העתיק סברא זו „דכיון שנתגיירו וקבלו עליהן חזקה הוא דאגב אונסייהו גמרו וקבלו”, גם להסביר עיקר הדבר דנתגייר לשום אישות הוה גרים. [וראה בדבר אברהם ח"ג סימן כ"ה, שהעיר ע"פ דברי רבינו והנ"י, דכמו דהיכי דידע האנוס דכשיעבור האונס דיוכל לחזור ולהוציא החפץ מיד המאנס לא גמר ומקנה מתחילה, דא"כ בזמנינו דאין מי שיכריחו אח"כ להחזיק בדיני יהדות, בנתגייר לשום אישות סברא שלא יועיל דאין שייך לומר דגמיר ומקבל ע"ש]. וראה באחיעזר ח"ג סי' כ"ה, דהבין מדברי רבינו והנ"י דבאמת דכל דכלפי שמיא גליא שבאמת לא היה בדעתם לקבל מצוות, באמת כלפי שמיא אינם גרים. ובזה הסביר הא דדקדק רבינו לעיל בכותים למ"ד גרי אמת לומר „דנתגיירו בלב שלם”, ולמ"ד דגירי אריות דלא נתגיירו בלב שלם, וכן דבזה הסביר הא דפירש רבינו להלן ד"ה

משום דבנטען על הנכרית ונתגייר איכא לזות שפתים שלא יאמרו דנתגיירה בשבילו [וראה ציון 660 עוב"ז]. והא דלא שייך דין דברים שבלב אינם דברים ביאר: דשאני גירות מכל הקניינים, דעצם קבלת מצוות והגירות הוי דברים שבלב, וכ"ז שלא נתגייר בלב שלם לא הוי גר עכ"ל. אמנם לדעתי הרמב"ם פ"ג איסו"ב יש לו שיטה אחרת בזה, דבהל' ט"ו: שכל החוזר מן העכו"ם בשביל דבר מהבלי העולם אינו מגר צדק, ואעפ"כ היו גרים הרבה מתגיירים בימי דוד ושלמה בפני הדיוטות, והווי ב"ד הגדול חוששין להן, לא דוחין אותן אחר שטבלו מכל מין, ולא מקרבין אותן עד שתראה אחריתם. ושם בהל' י"ז: גר שלא בדקו אחריו או שלא הודיעוהו המצוות ועונשו, ומל וטבל בפני ג' הדיוטות הרי זה גר, אפילו נודע שבשביל דבר הוא מתגייר, הואיל ומל וטבל יצא מכלל עכו"ם, וחוששין לו עד שיתבאר צדקתו, ואפילו חזר ועבד עכו"ם הרי הוא כישראל מומר שקידושו קידושו, ומצוה להחזיר אבידתו מאחר שטבל נעשה כישראל, ולפיכך קיימו שמשון ושלמה נשותיהן אף שנגלה סודן. עכ"ל. [כלומר דשם בהל' טז: שהוכיח סופן על תחילתן דעבדו ע"ז והובא בגר"א יו"ד סימן רס"ח] ומפני זה אמרו קשין להם גרים לישראל כנגע צרעת שרובן חוזרין בשביל דבר, ומטעין את ישראל, וקשה הדבר לפרוש מהן עכ"ל. הרי משמע מהרמב"ם מדקאמר בלא הודיעוהו מצוות ונודע שבשביל דבר נתגייר „הרי זה גר” ואע"פ שהוכיח סופן על תחילתן בבת פרעה ואשת שלמה דקיימו נשותיהן והוי גר, דיסוד הדין דנתגייר לשום דבר דהוי גירות, לא כרבינו והנ"י דמשום חזקה דגמרו וקבלו, אלא דלהרמב"ם כל שאומר לפני ב"ד דמקבל עליו גירות, אף אם כלפי שמיא גליא דלא קבל עליו מצוות מעולם, ואף אם יש הוכחות לכך כמו בבת פרעה מ"מ מעיקר הדין הוי גר. ואולי ההסבר דהווי מדין דברים שבלב אינם דברים, ויותר נראה בהסבר דעת הרמב"ם דכל דקבל עליו להיות בכלל ישראל בפני ג', ומל וטבל, לדעת הרמב"ם אף בלי קבלת מצוות הוי גר בדיעבד, ומש"כ הרמב"ם בהל' ט"ו דמי שנתגייר לשום דבר מהבלי העולם אינו גר צדק, ע"כ אין כוונתו דלא הוי גר כלל, אלא דאין לו המעלה של „גר צדק” [ואולי הנ"מ במה שנוגע לאזהרות המיוחדות של אהבת הגר, וטעון בירור]. אבל גר הוי, וכמש"כ הרמב"ם בהל' י"ז דקידושו קידושו ומצוה להחזיר אבידתו „דהוי כישראל” ולפיכך קיימו שמשון ושלמה נשותיהן. ומש"כ הרמב"ם „דחוששין לו עד שיתבאר צדקתו”, וכן מש"כ „דחוששין להן לא דוחין וכו' ולא מקרבין אותן עד שיתברר אחריתן” אין זה מצד דלא חל גירותן, אלא כמש"כ בהל' י"ח דקשין גרים

08/07/2018 14:04

ונטלו פרנסתן, מעלה הכתוב כאילו הרגם כדאייתא לעיל⁷⁴¹. מיד נתוספו על ישראל מאה וחמשים אלף גרים⁷⁴²*. והקשו רז"ל⁷⁴³ והא אמרינן⁷⁴⁴ לא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה. ותירצו⁷⁴⁵ דהללו כב"ד הדיוטות⁷⁴⁶ נתגייירו. וק"ל דבדיעבד כלם גרים כדאייתא בפ' כיצד⁷⁴⁷. ומסתברא דקושיא מעיקרא ליתא לההוא⁷⁴⁸* שלא קבלו גרים בימי דוד ובימי שלמה היינו בסתם, דמסתמא אינם עושים אלא מפני פחד מלחמת דוד או לשלחן מלכים ועושר שלמה, אבל באלו הדברים הוכיחו שנתגייירו מפני

ולמגדר מילתא שרי, וב"ד מכין ועונשין שלא מן התורה⁷³⁹, ואין זו עקירה ממש, אלא שתעקר לפי ראות בני אדם קאמר, והא דאמרינן אות א' לאו דוקא, דהא מקרא מלא עקרינן⁷⁴⁰. א"נ משום דלא עקרינן למ"ד אלף דבנים לא יומתו על אבות, והאלף היא מאותיות הספר שאינה נהגות. ואין ספק כי שבעה אלו שקלטן ארון חייבי מיתה היו מצד אחר, ולכן נתגלגלה להם חובה עכשיו יותר משאר זרעו של שאול, ומשום דלא ידע חובם קרי ליה עקירה, שאין להעניש אלא על הנגלות.

ופשטו ידיהם בגרים גרורים. פי' כשירדו לחייהם

08/07/2018 14:04

שיפה דקדק דמדכתב הרמב"ם "והיו כ"ד הגדול חוששים להם" מכלל דבפני הדיוטות היינו כ"ד של הדיוטות). מיהו צ"ב דאין נקט הכס"מ דזה כונת המגיד משנה, חדא דבהדיא כתב רק "ובדיעבד כולן גרים הן" ועוד דמה סברא לומר דב"ד של הדיוטות מותר לגיירם לכתחילה וב"ד הגדול לכתחילה לא יקבלם. ולכן היה נראה לי דגם המגיד משנה מודה דאין כ"ד הדיוטות מגיירין לכתחילה וקרי להו "ב"ד הדיוטות" משום דגירות בעי כ"ד, והמכוון דג' הדיוטות דלא ידעו הדין דאין מקבלין גיירם ובדיעבד הוי גירות, ואין הרב המגיד חולק בדין עם הכס"מ. וזה נראה נמי מכוון הרשב"א ורבינו בתירוץ זה, שכחבו (כהמגיד משנה) "דהללו כב"ד הדיוטות נתגייירו" ומכוון הכס"מ בדעת המגיד עדיין טעון בירור. (ב) והנה מדלא השיגו הרשב"א ורבינו על תירוץ זה מבואר דמסכימין לזה דאף בימי דוד ושלמה סגי הדיוטות לב"ד של גירות בדיעבד ולא בעינן מומחין ואפילו לא ת"ח לעיכובא. וראה לעיל פ"ד ציון 209 (לרף מו, ב) דמש"כ רבינו והרשב"א שם דהא דמקבלין גרים בזה"ז דליכא מומחין דילפינן מלרורותיכם דלא בעי מומחין וכמו דילפינן בכריתות (ט, א) דהרצאת דמים אינו מעכב בזה"ז, דלא כמו שנקט הנהור שרגא בכוונת רבינו שם דבזמן דאיכא מומחין מעכב מומחין ורק בליכא מומחין מועיל הדיוטות, אלא כדמשמע מהשער המלך פ"ג איסור"ב הל' ו' דגם באיכא מומחין סגי בהדיוטות, ע"ש, דהלא בזמן דוד היו מומחין ומ"מ נקטו הרשב"א ורבינו כאן דבדיעבד גרים ז"ב. ובארתי שם דמעתה י"ל דתוס' (כד, ב) הו"ד בציון הקודם, דלא תירץ כהרשב"א רבינו והרמב"ם, אלא דהני ק"צ אלף גרים לאו גרים ממש אלא מתייהדים, לשיטתן אזלי דברף (מו, ב) וכן בגיטין דעת התוס' בשם ר"י דמדאורייתא בעי מומחין, ורק מכח תקנה שלא תנעול דלת בפני גרים, מדין שליחותיהו מועיל הדיוטות, הלכך בימי דוד דהיו מומחין כודאי לא נאמר תקנה של שליחותיהו לענין גירות וק"ל. (וראה גם פ"י ציון 111 שהבאנו קושיית השער המלך דמהרשב"א ורבינו להלן פח, א) משמע דבעי מומחין בגירות לעכב, ע"ש מש"כ בזה ותצרך לכאן. 747 כד, ב. *748 צ"ל:

הותר וצ"ע. 739 סנהדרין (מו, א). 740 בעין יעקב דלפי' המהרש"א דעיקר מכוון הש"ס לקרא דאיש בחטאו יומת, א"ש הא דקאמר הש"ס "אות אחת" דאי עקרינן אות ו' דכתבת בחטאו כאלו כתיב איש בחטאו יומת, לומר שיומת בחטאו הן בחטאו של עצמו או של אבותיו להראות כי אין מיתה בלא חטא עכ"ד. ורבינו כאן לא ניחא ליה בזה וכמש"כ ציון *737 דלגירסתו הקושיא מקרא דבנים לא יומתו על אבות, ולת"י רבינו בא"נ מיושב גם הך דלא תלין נבלתו, וראה בעינן יעקב מש"כ בזה לפי פירושו, וראה בערול"ג בארוכה. 741 (עז, ב). *742 לפנינו ליתא: גרים. 743 ראה בתוס' (כד, ב) ד"ה לא. 744 (כד, ב), (עו, א). 745 בתוס' שם תירץ: דמעצמן נתגייירו כדאשכחן גבי מרדכי ואסתר ורבים מעמי הארץ מתייהדים. ויש ספרים שכתוב בהן לא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה אלא שנעשו גרים גרורים (והיינו דמתוס' משמע דלא היו גרים באמת, ודלא כרבינו כאן). 746 (א) כ"כ הרשב"א וכתב דכזה כתב הרמב"ם, והיינו מש"כ פ"ג איסור"ב הל' ט"ו: לפיכך לא קבלו כ"ד גרים כל ימי דוד ושלמה וכו' ואעפ"כ היו גרים הרבה מתגייירין בימי דוד ושלמה בפני הדיוטות והיו כ"ד הגדול חוששין להם לא דוחין אותן אחר שטבלו ולא מקרבין אותן עד שתראה אחריתן. [וראה פ"ב ציון 650 בביאור מש"כ "לא דוחין וכו'"]. ובמגיד משנה שם דמכוון הרמב"ם שב"ד הדיוטות היו מגיירין אותם ובדיעבד כולן גרים הם. [וע"ש בכס"מ שהקשה על דבריו וז"ל: ולי נראה דמדכתב הרמב"ם בפני "הדיוטות" ולא כתב בפני ב"ד הדיוטות, דאנן אע"ג דהדיוטות אנן כדאייתא בגיטין (פח, ב) על כ"ד בזה"ז, מ"מ אין מקבלין אותן כב"ד דידן, אלא שאם קבלו אותם גרים הדיוטות שאינן כ"ד הרי הם גרים וכו' עכ"ל. ונראה במכוון השגת הכס"מ, דלמד בדעת המגיד משנה דב"ד של הדיוטות מותר להם לקבל לכתחילה, דמרקרי להו "ב"ד" הדיוטות, משמע דכוין עשו וס"ל להמגיד משנה דהא דאין מקבלין גרים בימי דוד ושלמה היינו דאין ב"ד הגדול מקבלם לכתחילה, (וע"ש בהג"ה על הכס"מ דהביא מקור להמגיד משנה

מה שראו בזה קדושת התורה ויושר חוקיה ומשפטיה, ולכן קבלום⁷⁴⁹.

[עט, ב] בימי רבי בקשו להתיר נתינים. ויש שואלים⁷⁵⁰ והא קי"ל אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו א"כ גדול מתבירו, כלומר⁷⁵¹* ממנו בחכמה ובמנין⁷⁵². ורש"י ז"ל⁷⁵³ נשמר בזה, שאין זה בטול תנאי ב"ד אלא שמפקירים ישראל זכות שיש להם עליהם, וכמפקיר עבדו, וממילא משתרי איסור חתנות שבהם⁷⁵³*, ואפילו למ"ד⁷⁵⁴ מפקיר עבדו צריך גט שחרור, הא פרישנא⁷⁵⁵

שאינן אלו עבדים קנויים אלא כעין עבדים. ואפליגא דר' חייא בר אבא. פי' הא דאמר חלק המזבח מי יתיר, דמשמע לאחר החורבן היה חלק המזבח אסור, פליג לר' חייא בר אבא דאמר חלק המזבח בזמן שאין בית המקדש קיים מותר. ואפשר שאף לר' חייא בר אבא אינו מותר אלא בזמן שהבית חרב, וכשיחזור יחזור לשעבודו⁷⁵⁶, והכי מוכח לישנא. והא דאמר חלק עדה לעולם אסור, יש שפיי⁷⁵⁷ אסור לעולם ואין ישראל יכולין להתירה שכן התנו ב"ד של דוד⁷⁵⁸, אבל רש"י פי' אסור עד שיתירוהו.

דהוא. 749 נתכון לזה הערו"ל נ. 750 ראה בחוס', וברמב"ן. *751 אולי צ"ל נוסף: גדול. 752 עדיות פ"א מ"ה. 753 רש"י ד"ה חלקם. וכ"כ תוס' אין זה מבטל דברי ב"ד חבירו שהפקר ב"ד היה הפקר וכ"כ הרשב"א. מיהו המג"א סימן תרצ"ט ס"ק כב' הקשה על תוס' דבדבר שבממון יכול לבטל דברי ב"ד חבירו, מגיטין (לו, ב) דאיבעיא להו אי הלל תקן פרוזבול רק לדורו בלבד או לדורות, וקאמר הש"ס למאי נ"מ אי יכולין לבטולי, דאי לדורות תקן אין ב"ד יכולין לבטל דברי ב"ד חבירו וכו' ותירץ המג"א דהתם הוי מילתא דאיסורא דעי"ז נמנעין מלהלוות עכ"ד. ולכאורה כונתו דהיכי דיסוד הגזירה בדבר שבממון להרחיק מאיסור כגון שלא ללוות, אף בדבר שבממון שייך אין ב"ד יכולין לבטל. אלא דלפ"ז צ"ב דהא גם בנתינים יסוד גזירת עבדות ואיסור קהל היינו משום הרחקה מאיסור, דהואיל ואכזרין הן לא רצו שידבקו בשאר ישראל כדי שלא יתקלקלו כמותם. אולם למאי דמשמע מא"נ בהרמב"ן (הר"ד בציון הבא) דיסוד הך דגזר עליה עבדות ואיסור קהל משום קנס על קלקלתם דלפ"ז שפ"ד דלא חשוב מילתא דאיסורה וק"ל. ולולא דברי המג"א היה נראה לומר דחלוק, דהיכי דבאין לבטל גוף תקנתם כמו בפרוזבול דשייך גם בדבר שבממון אין ב"ד יכול לבטל (וכהסבר המג"א משום דיסוד התקנה מחמת מילתא דאיסורה) אבל בנתינים אי דנים על האיסור קהל י"ל דלא חשוב ביטול הגזירה דהא כל הגזירה של איסור קהל היינו על נתינים שהם עבדים שאיסור, וכל דיפקע מהן עבדות ממילא אינם בכלל הגזירה (וראה ברשב"א), ואי מצד ביטול העבדות עצמו דהיא בכלל ביטול דברי ב"ד חבירו, ע"ז י"ל דגזירת דוד שיהיו עבדים בזמן שאין ביהמ"ק קיים, לאו דגזר דוד בהדיא שבאין ביהמ"ק קיים שיהיו עבדים לעולם, אלא דגזר עליהם סוג חלות עבדות שיהיה כעבדות ממש לענין שנמשכת ממילא לדורות גם בזמן שאין בהמ"ק קיים. וכיון שכן במה דב"ד מפקירין אותם אין זה חשוב עקירת גזירת דוד, משא"כ לענין פרוזבול דחשוב עקירת גזירתם ולכן שייך אין ב"ד יכולין לבטל אף שהוא דבר שבממון וראה ציון 758 עוב"ז, ואכתי טעון בירור. *753 באמת תוס' הוכיח מזה דאיסור חתנות שלהם הוא מחמת שעשאו

כעבדים, דאי נימא דדוד גזר עליהם איסור חתנות שלא מצד עבדות, מה מהני הפקירן לענין איסור חתנות (ולר"ת דנוהג דורות מדאורייתא, ה"נ מפרש דבעי רק להפקיע העבדות ולא להתירן לקהל). מיהו הרמב"ן דחה הראיה דאף למאי דמשמע בירוש' בעשרה יוחסין דפסול משפחה גזר בהן י"ל לדברי הכל כך גזרו שיהיו חוטבי עצים וישראל משמשין בהן כעבדים כמו שכתבו חוטבי עצים ושואבי מים אלמא עבדות גזרו עליהן, ולא כוון בכך אלא כדי שלא יהו חוזרים ומתגיירים ומטעין בישראל, והם רצו להתיר חלק שעבודם ולקבל מהם. אי"ל כיון שאין זה אלא קנס שקנסוהו דוד אם ראו ב"ד שראוי לרחם עליהן יכולין היו לקרבן ואין זה כמבטל דברי ב"ד חבירו. 754 גיטין (לח, ב). 755 (עח, ב) וראה ציון 718. 756 כ"כ התוס' עט, א. [ומפרש דהיינו טעמא דחלק עדה לעולם אסור דאם היו מפקיעין חלק עדה היו מותרין לגמרי ושוב לא יחול שום עבדות של חלק מזבח אפילו כשיבנה]. אולם מהרמב"ן משמע דנקט דלפי האמת כשיבנה לא משתעבד למזבח וז"ל (עט, א): דוד גזר בזמן שאין בהמ"ק קיים פי' לעדה, אבל למזבח "לכשיבנה" פלוגתא דר' חייא בר אבא בסמוך עכ"ל. 757 ל"מ. 758 למש"כ ציון 753, אפשר לומר אולי דדוד גזר עליהם בהדיא שיהיו עבדים לעולם (ולא רק דגזר שהחלות עבדות לא יהיה תלוי במקדש) ולכן שייך אין ב"ד יכולין לבטל דברי ב"ד חבירו אף שהוא דבר שבממון, וכדהוכיח המג"א סימן תרצ"ט ס"ק כב' מהך דפרוזבול. אולם לשון רבינו "ואין ישראל יכולין להתירו שכן התנה ב"ד של דוד" כפשוטו משמע דסובר דדוקא משום דמתחילה התנה דוד תנאי מיוחד שלא יוכל ב"ד הבא אחריו להתירו אף מדין הפקר ב"ד (ולא כדארמין דהואיל וגזר דוד שיהיו עבדים לעולם דממילא לא יוכל ב"ד לאחר להתירו), כלומר דמשמע מזה דדעת רבינו דלולא הך תנאי מיוחד שלא יוכל להתירו, אף דגזר דוד בהדיא שיהיו עבדים לעולם יהיו יכולין ב"ד לאחר להתירו. ועכצ"ל דס"ל לרבינו דגזירת נתינים לאו בכלל מילתא דאיסורא אלא כמש"כ ציון 753 בדעת המג"א דס"ל כא"נ שברמב"ן דגזירת נתינים מחמת קנס, ולכן לולא תנאי ב"ד מיוחד של דוד שלא יוכל להתירו

והניח ראה לזה עד כאן דבריו וכן הסכים הרשב"א ז"ל: ואין העבר מובל וכו'. דבר פשוט הוא שהרי הקשו צגמלה העבד והגר וכ"כ הרמב"ן ז"ל. עוד כתב הרמב"ן ז"ל כתב הרב ברלנאי ז"ל שהרב מנכר על הטבילה שהוא צריך לה ולא העבד ולא מילתא היא שהרי העבד הוא שעושה המלוה ונכנס מתח כנפי השכינה במקלט מלוה והוא צריך לצרף עכו"ל: **יב כשישתחרר העבד וכו'.** מקנה דגמולא שא"ל לקבל מלוה שכבר קיבל אבל צריך ענינה ומנואל נכלות וכמו דבריו צריך ענינה אחרת בפני שלשה זכרים ו"ח צוה ואומרים שאין ענינה בעד משומר כרייה ג' אפילו למחלה והרמב"ן ז"ל הכריז דלמחלה ענין ג' אבל דיעבד לא וכפי שיטתו שכתבתי למעלה. ויש מן המפרשים ז"ל סוכרין שכל

טו לפיכך לא קבלו ב"ד גרים כל ימי דוד ושלמה וכו' ואעפ"כ היו גרים הרבה מתגירים בפני הדיוטות. ה"ה כתב שפני בית דין הדיוטות היו מגיירים אותם ולי נראה דמדכתב דבריו בפני הדיוטות ולא כתב בפני ב"ד הדיוטות דאין אע"ג דהדיוטות אנו כדאיתא בסוף גיטין (דף פ"ח:) על ב"ד שבזמן הזה מ"מ אין מקבלין אותם כד"ל דין אלא שאם קבלו אותם גרים הדיוטות שאינם ב"ד הרי הם גרים (*ואילו היה מדקדק ה"ה בדברי הרמב"ם כן לא היה כותב שב"ד הדיוטות היו מגיירים אותם) וכ"כ המדרכי בהגהות פרק החולין ז"ל דמי שנהל להמגיר יודע לנו שבשני דבר הם עושין אין לקבלם והביא כמה ראיות לדבר:

יז גר שלא בדקו אחריו וכו'. כתב ה"ה ומ"ש ומלוה להחזיר אבידתו וכו' והוא שיהיה מומר למאבדן ויש למנוה עליו דמאי למאבדן שייך בחזר ועבד עכו"ם דלא שייך למאבדן אלא בגזל ועירות ומאכלות אסורות שנספו של אדם מתחלה לכן ומתמדתו ועוד דלא חילקין בין למאבדן ולהכעיס אלא בחזק משאר מלוה אבל עכו"ם שהמורה נה ככופר בכל המורה וכן המחלל שנה צבריסקא הרי הם כעכו"ם כדאיתא בפ"ק דחולין (דף ד') וכן הם דברי רבינו בפרק י"ח מהלכות גזילה. ומ"ש פה רבינו שנתנו להחזיר אבידתו לא אחר ועבד עכו"ם קאי אלא למ"ש הואיל ומל ועבד יאל מכלל עכו"ם וקאמר דמלוה להחזיר אבידתו שמאחר שמל ועבד נעשה כשיראל והוא שלא יחזור לעבד עכו"ם: גר

[*ואולי צעני אומר שיפה דקדק דמדכתב דבריו והיו ב"ד הגדול מוססים להם מכלל דפני הדיוטות דכחו בפני ב"ד הדיוטות הוא כ"ל:]

ולא מקרבין אותן עד שתראה אחריתם: **יז ולפי שגיייר שלמה נשים וגשן.** וכן שמשון גיייר וגשן. והדבר ידוע שלא חזרו אלו אלא בשביל דבר. ולא על פי ב"ד גיירים חשבן הכתוב כאילו הן עכו"ם ובאיסורן עומדין. ועוד שהוכיח סופן על תחלתן שהן עובדות כו"ם שלהן ובנו להן נמות והעלה עליו הכתוב כאילו הוא בנאן שנאמר אז יבנה שלמה במה: **יז גר יאלא בדקו אחריו או שלא הודיעוהו המצות ועונשן ומל ומבל בפני ג' הדיוטות ה"ז גר.** אפילו נודע שבשביל דבר הוא מתגיייר הואיל ומל ומבל יצא מכלל העכו"ם וחוששין לו עד שיתבאר צדקותו. ואפילו חזר ועבד כו"ם הרי הוא כישיראל מומר שקידושיו קידושין. ומצוה להחזיר אבידתו מאחר שטבל נעשה כישיראל. ולפיכך קיימו שמשון ושלמה נשותיהן ואע"פ שנגלה סודן: **יח ומפני זה אמרו חכמים הקשים להם גרים לישראל כנגע צרעת שרובן חזרין בשביל דבר ומטעין את ישראל.** וקשה הדבר לפרוש מהם אחר שנתגייירו. **צא ולמד מה אירע כמדבר במעשה העגל ובקברות התאוה וכן רוב הנסיונות האספסוף היו בהן תחלה:**

שלשם עבדות מטבילו. ואין העבר מובל אלא בפני שלשה זכרים וביום כגר שמקצת גירות הוא: **יב כשישתחרר העבד צריך טבילה אחרת בפני שלשה זכרים שבו חוגמר גירותו ויהיה כישיראל.** ואין צריך לקבל עליו מצות ולהודיעו עיקרי הדת שכבר הודיעוהו כשטבל לשם עבדות: **יג ובמקוה הכשר למבילת נדה שם מטבילין את הגרים ואת העבדים ואת המשוחררים וכל דבר שחוצץ בנדה חוצץ בגרים ובעבדים ובמשוחררים: יד יאל יעלה על דעתך ששמשין המושיע את ישראל או שלמה מלך ישראל שנקרא ידיו וי' נשאו נשים נכריות בגיותן.** אלא סוד הדבר כך הוא. שהמצוה הנכונה כשיבא הגר או הגיורת להתגיייר בודקין אחריו שמא בגלל ממון שיטול או בשביל שררה שיוכה לה או מפני הפחד בא להכנס לרת. ואם איש הוא בודקין אחריו שמא עיניו נתן באשה יהודית. ואם אשה היא בודקין שמא עיניה נתנה בבחור מבחורי ישראל. אם לא נמצא להם עילה ימודיעין אותן כבוד עול התורה וטורח שיש בעשייתה על עמי הארצות כדי שיפרשו. אם קבלו ולא פירשו וראו אותן שחזרו מאהבה מקבלים אותן שנאמר ותרוא כי מתאמצת היא ללכת אתה ותחדל לדבר אליה: **יז לפיכך לא קבלו בית דין גרים כל ימי דוד ושלמה.** בימי דוד שמא מן הפחד חזרו. ובימי שלמה שמא בשביל המלכות והמובה והגדולה שהיו בה ישראל חזרו. שכל החוזר מן העכו"ם בשביל דבר מהבלי העולם אינו מגייר הצדק. ואעפ"כ היו גרים הרבה מתגייירים בימי דוד ושלמה בפני הדיוטות. והיו ב"ד הגדול חוששין להם לא דוחין אותן אחר שטבלו מכ"מ ולא מקרבין אותן עד שתראה אחריתם: **יז ולפי שגיייר שלמה נשים וגשן.** וכן שמשון גיייר וגשן. והדבר ידוע שלא חזרו אלו אלא בשביל דבר. ולא על פי ב"ד גיירים חשבן הכתוב כאילו הן עכו"ם ובאיסורן עומדין. ועוד שהוכיח סופן על תחלתן שהן עובדות כו"ם שלהן ובנו להן נמות והעלה עליו הכתוב כאילו הוא בנאן שנאמר אז יבנה שלמה במה: **יז גר יאלא בדקו אחריו או שלא הודיעוהו המצות ועונשן ומל ומבל בפני ג' הדיוטות ה"ז גר.** אפילו נודע שבשביל דבר הוא מתגיייר הואיל ומל ומבל יצא מכלל העכו"ם וחוששין לו עד שיתבאר צדקותו. ואפילו חזר ועבד כו"ם הרי הוא כישיראל מומר שקידושיו קידושין. ומצוה להחזיר אבידתו מאחר שטבל נעשה כישיראל. ולפיכך קיימו שמשון ושלמה נשותיהן ואע"פ שנגלה סודן: **יח ומפני זה אמרו חכמים הקשים להם גרים לישראל כנגע צרעת שרובן חזרין בשביל דבר ומטעין את ישראל.** וקשה הדבר לפרוש מהם אחר שנתגייירו. **צא ולמד מה אירע כמדבר במעשה העגל ובקברות התאוה וכן רוב הנסיונות האספסוף היו בהן תחלה:**

פרק ארבעה עשר

א כיצד מקבלין גירי הצדק כשיבוא יאחד להתגיייר מן העכו"ם ויבדקו אחריו ולא ימצאו עילה. אומרים לו מה ראת שבאת להתגיייר. אי אתה יודע שישיראל בזמן הזה דוויים ורחופים ומסוחפין וממורפין ויסורין באין עליהן.

א גס זה שס: ב זה הלשון שס נפמי"ג: ג טור שס סי' רפ"ח סמי"ג: ד טור שס סמי"ג: ה קדושין דף ע' נדה דף י"ג: ו טור שס סמי"ג: ז ס:

לחם משנה

פי"ג יד אל יעלה על דעתך ששמשון המושיע את ישראל וכו'. נראה דהוא סוכר ושלמה דמפני שלא קיבלו צימי דוד ושלמה קיבל הנשים זו היא טעמו וכמו ה"ה ז"ל שהדבר מפורש בפרק העגל (דף ע"ו.) דשלמה גיירה לנח פרעה וקשה דמאי

מגדל עזו

טו לפיכך לא קבלו בית דין בו' עד אז יבנה שלמה. מחלמו פרק לפי אליהן והכל פרק העגל (דף ע"ו.) יז יח גר שלא בדקו אחריו בו' עד סוף הפרק. פרק החולין (דף מ"ו.):

טו לפיכך לא קבלו בית דין בו' עד ומקלט מלוה ממורות. פרק החולין (דף מ"ו.):

ואז

מקבלים אף בזה"ז דליכא מומחים כמו דילפינן בכריתות מזה ולא בעינן הרצאת דמים ולדבריהם הוי גר מה"ת ואיסור נדה בכרת], ובנכרית אין איסור נדה ועי' תוס' שבת דף ד' החילוקים בדין אם אומרים חטא כדי שיזכה חברך ולפי החילוקים שם נמי יש לומר דלא שייך בני"ד אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חברך וגם מוהר"ח צאנו בדין הנטען מן האשה מסיק שאין מורים להיתר.

ו) והנה אחרי הרעוואלוציע שהיתה בימי המלחמה הגדולה שהותר הגירות וגם הוכר על פי חק ונימוסים נשואי אזרחים, נשאלתי בכיוצא בו איזה פעמים, בנכרית שניסת לישראל בציווילעיעה ורצונה להתגייר ולהנשא בחופה וקדושין, באמרם שרצונם לגדל את בניהם ע"פ דת ישראל, וגם אומרים שאם הבית דין לא יקבלו לגירות ישתמד הבעל, אם יש להתיר לכתחלה, וראיתי בשו"ת טוב טעם ודעת מהדו"ק מהגאון מוהר"ש קלוגער בסימן ר"ל שהעלה להקל ולהתיר לכתחלה בכה"ג, ונסתייע מד' המהרי"ק סי' קכ"ט ומד' הרמ"א סימן קע"ג ס"ה, אף דלא דמי דהתם בפנוי' מ"מ הא לחד דיעה אסורה ומ"מ כדי שלא תצא לתרבות רעה מתירים מה"ט יש להקל גם בזה. וכיון שאם ה"י רוצה ה"י משתמד. ונראה מזה דכונתם לש"ש יעו"ש. ומצאתי יסוד לזה מתשובת הרמב"ם פאר הדור סימן קל"ב שנשאל בכחור אחד שקנה שפחה והיא יושבת בביתו אם חייבים ב"ד להוציאה מביתו משום שנאמר והייתם נקיים כו' ויחוד בגויה באיזה דין נאסור ישיבתה בביתו והשיב על זה הרמב"ם וזה לשונו ודאי מדין תורה צריך לגרשה משם ואפילו בגיותה, כי לא דברה תורה אלא נגד היצר, כאשר אמרו וכו' ובתים מלאים כל טוב אפילו קדלי דחזירי, ולא זו הדרך, ולכן מחויבין בית דין אחר שמועה זו אשר לא טובה שישתדלו בכל עז ותעצומות לגרש האמה הזאת או שישחררנה וישאנה, ואף כי הנטען על השפחה ונשתחררה אינו יכול לישאנה לכתחלה, אכן כאשר פסקנו בדברים כאלו שיגרש וישא ופסקנו כך מפני תקנת השבים ואמרנו מוטב שיאכל רוטב ולא שומן עצמו וסמכנו על אומרם ז"ל עת לעשות לר' הפרו תורתך, ויכול לישאנה והא' ברחמיו יכפר עונינו כאשר דבר לנו ואסירה כל בדיליך עכ"ל הטהור, ולא נתברר בדברי רבנו אם הוא רק מדין הנטען על השפחה או גם מצד הגירות, דמלשון השאלה נראה שהיא גויה. אבל כתשו' הרמב"ם נראה רק מדין נטען על השפחה, וע"ד הגירות לא זכר כלל, [ואפשר שה"י גם טבילה וקבלת מצות].

עכ"פ מפורש בד' הרמב"ם דמפני תקנת השבים יש להתיר גם בשפחה ומוטב שיאכל בשר תמותות. וד' הרמב"ם יסוד גדול. ולכאורה זהו נגד ד' תשו' הרשב"א סי' א' ר"ה ואולי גם הרשב"א מודה היכי דאיכא תקנת השבים ורק התם שבעט באשתו שהרחיק את האהובה בנשואיה וכנס את השנואה יעו"ש, עכ"פ הרי מפורש בד' הרמב"ם הוראת הגאון מוהר"ש קלוגער שמדמה דין שפחה לדין הרמ"א אה"ע בטי' קע"ז ס"ה בפנוי' וכל דאיכא תקנת השבים וחשש שלא תצא לתרבות רעה יש להתיר, וכל זה לענין דין הנטען על השפחה מצד דין איסור דלזות

דזהו עיקר הגירות וכמש"כ הרמב"ם דבעי קבלת המצות בשלשה יעו"ש].

ה) וראיתי כעת בס' בית יצחק חיו"ד ח"ב שכ"כ דכיון דאיכא אומדנא דמוכח, ול"ש בזה דברים שבלב אינם דברים, לא הוי קבלת גירות. גם מסתפק שם בגוף הדין דאין מקבלין בחוץ מד"א אפילו דקדוק אחד מד"ס ולא נתבאר מפורש אי גם דיעבד ל"ה גר, ומשבת דף לא מהלל קצת ראי' דמהני, דאפי' למש"פ רש"י שסמך על חכמתו, אולם כיון דבדיעבד ל"ה גר איך קבלו, ויש לדחות, ויעו"ש שה"ר מע"ז ס"ד ע"ב דס"ל לאחרים דגר תושב הוא שקבל עליו כל המצות האמורות בתורה חוץ מאיסור נבילה, ואס"ד דקבל עליו חוץ מד"א הוי גר, אמאי הוי גר תושב, הא הוי גר גמור, ואין זה ראי' כלל, דאפילו אם נימא דקיים כל התורה ומל ג"כ, אבל הא לא טבל דאין הטבילה ממצוות התורה שהישראל מחויב בה ממילא דל"ה גר, ומדרש"י והנמוק"י מבואר דמפרשים דלא מל ג"כ, ויעו"י בירושלמי יבמות פ"ח ר' שמואל בר חייה בר' יהודא בשם ר' חנינא גר ותושב מגלגלין עמהם י"ב חודש אם חזר בו הרי יפה ואם לאו הרי הוא כגוי לכל דבר, ר' שמואל כו' גר תושב צריך לקבל ע"מ שיהא אוכל נבילות ועי' בפ"מ שם, ויל"ד מדבריהם דמקבלים עליהם למול יעו"ש ואכמ"ל.

אך מסבא נראה דכיון דקבלת מצות מעכב בודאי בעינן שיקבל עליו כל המצות, אלא שיש להסתפק אם אינו מקבל דקדוק אחד מד"ס דאפשר דמה"ת הוי גר כיון דקבל עליו כל מצות שבתורה, ואולי כיון דמילי דרבנן אתנייהו בלא תסור הוה כמתנה על ד"ת וצ"ע.

ו) ולענין הלכה, בפשוטו נראה שאין לב"ד כשר לקבלה לגירות, כיון שכונתה לשם אישות וגם אחר שנתגיירה אסורה לו, מצד נטען על הנכרית ונתגיירה דלא ישאנה, ומה שחשש מעכ"ת שמא תבוא לפני רעפארמער אמת הדבר שזהו חשש גדול שאצל רעפארמער לא תהי' הגירות כדת, דהא מבואר ביו"ד סי' רס"ח. ס"ג דקבלת המצות מעכבת אם אינה ביום וכשלשה לכו"ע והרי זהו ב"ד פסול ועדים פסולים, וגם דעצם קבלת המצות אם מפורשם של הרעפארמער בדעותיהם הכוזבות, הרי אין זה קבלת המצות ודמי לחוץ מד"א, מ"מ אין לנו לחוש לזה ועל הב"ד כשר להזדקק רק באופנים המבוארים בפוסקים להלכה, וגם אין לצדד להתיר איסורא זוטא כדי שלא לעבור ע"ה איסור חמור, וכמו שאמרו בעירובין ל"ב, וכמש"כ המהרש"ם לצדד בכה"ג וכמש"כ ג"כ בשו"ת מוהר"ח צאנו, וה"נ נאמר דנעבור לכתחלה איסור דרבנן כדי שלא יעבור על איסור דכא על הנכרית דע"י נשואין הוי בפרהסיא ואסור מה"ת, דהא בני"ד דיש לחוש בזה בודאי שלא תשמור פתחי נדה וטבילה ויהי' בועל נדה בכרת נזילה"ע בזה למש"כ הראשונים בס"פ המגרש בזה"ז דליכא סמוכין הגירות מדרבנן ויש כח ביד חכמים בדבר גדול לעקור דבר מה"ת בקום ועשה ולפי"ז י"ל דמה"ת הוה נכרית ואין בזה איסור נדה וכתת דהא אין זו גיורת אלא מדרבנן. אולם הא הרשב"א ביבמות פ' החולץ מסיק דילפינן מקרא דלדורותיכם דבכל הדורות

שפתים, אבל מדין קבלת גירות לא שמענו מד' הרמב"ם, וחילוק יש ביניהם דנטען על שפחה האיטור עליו ואמרינן מוטב שיאכל בשר תמותות, אבל בקבלת גרים לשם אישות הרי זה דין לגבי הבי"ד שאין לב"ד לקבל המתגיירים לשם אישות והוי כמו חטא בשביל שיזכה חברך, מ"מ נראה

לדין כיון דגם אם לא תתגייר הרי תשאר אצלו בגיורתה א"כ אין כאן לשם אישות, וכפרט למש"כ להסתפק כי באומרת שכונתה לשם גירות לש"ש ואין אומדנא דמוכח להיפוך מקבלים אותה, וע"כ נראה דלפי ראות עיני ב"ד יש מקום להקל ולסמוך על הוראת הגאון מוהר"ש קלוגער ז"ל.

סימן כז

בענין גירות [ודיני מילה בגר]

כ"ה מ"א למכ"י תרס"ז ווילנא.

מוכיח שמי שהי' מוחזק לנכרי אינ' לומר שאמו ישראלית והוא מהול מילדותו, סבאר כמה דיני גירות והחילוקים בין מילת ישראל למילת גר לענין נולד מהול ולענין ^{ההוא} עני נכרי, מביא ד' החת"ם דמילה בישראל סתמא לשמה אבל מילת גר או הטפת ד"ב בגר בעי' לשמה, ומסתפק אם מהני ישראל ענינ' במילת גר.

הנה שמחתי לראות מכתב מנהלי עדת ישרון בק' פעסט כי לא אלמן ישראל גם בקצה ארץ הגולה אוסטריא הנדחה והנעזבה מישוב ישראלי גדול מאנשים ישרים שומרי משמרת הדת אשר ישימו לב לעניני היהדות לדרוש ולחקור בדברים הנוגעים בעקרי הגרות אשר ע"ז תלוי יסוד טהרת המשפחה והיוחסין בישראל והנני למלאות מבוקשם ולהשיב כתורה על שאלותיהם. — והנה שאלתם בנכרי שנתי ענינו בבת ישראל ובא אח"כ להתגייר והראבינער קבלהו להתגייר והמהולים היו שני רופאים ערלים והדבר הי' במעמד הראבינער ומצאוהו מהול ובקש אותם הראבינער לחתוך עוד קצת ערלה היינו הטפת דם ברית והטיפו ד"ב ואח"כ הוציאו קול שהוא נולד מישראלית ומהול והציעו שאלות אחרות בנידון זה: אם הא דבודקין אחרי איש או אשה שבאו להתגייר אם נתן ענינו בבת ישראלית או סבה אחרת אם הוא לעכובא בזמן הזה, ואם ערל יאמר שאמו היתה ישראלית והוא מהול מילדותו אם דבורו די להחזיק שהוא יהודי, ואם כל עניני הגירות יכול הראבינער לבדו לגייר בלא בי"ד של שלשה.

והנני להשיבם, דבר זה אינו צריך לפנים, הדין דבודקין אחרי איש או אשה כו' לא נתבטל ח"ו מעולם והוא נוהג כעת כמו לפנים, ומקורו הוא ברייתא מפורשת ביבמות (דף כ"ד ע"א) דאין מקבלים גרים המתגיירים לשם אישות או לשם דבר אחר וע"כ צריך לבדוק אחריו, וכן מוכח במנחות ד' מ"ד מר"ע ששאל את הגיורת בתי אם נתת עניןך באחר מתלמידי, ובדיקה זו אמורה אך בזה כשאינו יודע לנו לשם מה הוא מתגייר בודקין אחריו, ולא אמרו בודקין אותו שאין מאמינים אותו רק חוקרין ודורשין מן הצד אם כונתו טהורה לשם שמים או סבה אחרת הניעתו לזה, אבל בזה שב"ד יודעים כדור לשם מה הוא מתגייר אינם רשאים לקבלו, ובדיקה זו לא נתבטלה גם בימינו אך מסור הדבר לפי ראות עיני הבי"ד אם ישערו שסוף סוף יהיו מעשיו לש"ש רשאים לקבלו,

והש"ך הביא ממעשה דהלל בשבת ל"א ע"א בתורה לא בימי ביבמות כ"ד ע"ב וד' ק"ט שם בד"ה רעה וכן פירש"י במנחות מ"ד, וכ"ז רק לכתחלה שאין מקבלים גרים המתגיירים לשם ד"א, אבל בדיעבד אינו מעכב אפילו נודע כדור שהתגייר לשם דבר אחר, דהלכה דכלם גרים הם, וכדמסיק ביבמות וכדקיי"ל להלכה ברמב"ם וש"ע. **וע"ד** אם ערל יאמר שאמו היתה ישראלית והוא מהול מילדותו אם דבורו די להחזיקו שהוא יהודי, פשוט וברור הדבר שאינו נאמן אחרי שהי' מוחזק עד עתה בחזקת גיות ולא הסתפק אדם מעולם לאמר שהוא יהודי והנהגתו ככל הנכרים, ולא די שהוא אינו נאמן על עצמו גם ע"א אינו נאמן נגד החזקה, וכפרט חזקה שהוחזק בפנינו דאלימא, והא סוקלין ושורפיין על החזקות, וגם דלדבריו שהוא נכרי ובא להתגייר הלא שווי' אנפשי' חתיכא דאיסורא וכמו שמבואר ביבמות מ"ז בתוס' ד"ה נאמן [והתה"ס צ"ע דהא לדבריו שהוא נכרי הא עליו אין איסור בבת ישראל וגם לפני עור ליכא בנכרי ועי' בשו"ת חמדת שלמה] אף במי שהוחזק לישראל, וגדולה מזו מבואר בה"מ פ"כ מה' א"ב ה"ה במי שבא ואמר שהוא ישראל מעיקרו אינו נאמן וצריך רא"י לענין היוחסין, אף כי ש"י התוס' ביבמות מ"ז אינה כן, וכפרט כי בהמעשה שבא אח"כ למול מחזק את החזקה הקודמת של גיורתו, וגם לו הי' לו איזה אמתלא לבטל את החתיכה דאיסורא ג"כ לא הי' מועיל אחר שעשה מעשה כידוע, וכמבואר הדין באשה נדה שלבושה בגדי נדותה מקרי מעשה ואינה יכולה עוד לחזור מדבורה הראשון, ומה שנמצא שהוא מהול אין זה כירור מספיק כי יש ערבי מהול וגבעוני מהול ומפני עוד איזה סבות, ומה גם שלדבריו באמו ישראלית הדבר תלוי במחלוקת רש"י ותוס' בקדושין ע"ה, ולש"י התוס' נכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר, אבל נכרי מיהא הוי וצריך גירות, אולם לש"י רוב הראשונים א"צ גירות.

וע"ד אם כל הדינים ועניני גר יוכל הראבינער לבדו לגייר בלא בי"ד כשר של שלשה ששומרים את השבת, הדין הוא שגירות צריך שלשה דמשפט כתיב ב"י (יבמות מ"ו) ומבואר בה' גרים כל עניני הגר בין להודיעו המצוות בין המילה וכן הטבילה צריך ג' הכשרים לדין וכיום, אך בדיעבד מילה וטבילה אינם מעכבים בשלשה ודי בשנים חוץ מקבלת המצוות, ולהרמב"ם בדיעבד מעכב ככל הדברים ובעיני גם במילה וטבילה בי"ד של שלשה ומעכב בדיעבד, ומה

כלי המקדש כשנלקחו בטלה קדושתן, כאומרם⁴ ובאו⁵ בה פריצים וחללוהו⁶. אמנם אם נגנבו שלא בגזרת מלך, או ישבע בנקיטת חפץ כמה הוציא ויטול, ויחזרו אותם הספרים למקומן הראשון, כדין מי שנגנבו כליו או ספריו⁷. וכתב משה.

סימן קלב

שאלה: ויורנו מוריגו בבנימין אשר קנה שפחה יפת תואר, והוא בחור, וזאת יושבת בביתו, והבית גדול. אכן דרין עמו אשת אביו ושלש בנותיה. ויהי כמשלש חדשים נפלה קטטה ביניהם, וכתרו את בנימין מנוחה הדריכחוהו, והוליקוהו אל השופט, והלשינו על כי בביתו שפחה גויה¹, והוא מתייחד עמה והישר בעיניו יעשה. וכשמוע השופט אמר להביא את השפחה לפניו, וישאל את פיה לאמר, מאי זה עם את, והיא ערכה תשובתה כי יהודית היא, ואיימה (השופט) וגזמה והיא לא נתנה על לבה ואמרה מבני היהודים ושבוני ויביאוני הנה. ויהי כשמוע השופט את דבריה מצאה חן בעיניו, וישלחה ותבא הביתה². וכראותה בנימין עלו לבו וירא מנוחה כי טוב, ונשארה כתמול שלשום. הנה כן יודיענו אם חייבין בית דין להוציאה מביתו משום שנאמר³ והייתם נקיים מה' ומישראל, או דילמא מאחר כי אשת אביו ונשי"ם לו שם שלש בנותיה, לא יוציאוה, ובאיזה דין יוציאוה, מאחר כי לא מצאנו שאסרו אלא יחוד פנויה ויחוד בגויה⁴. באיזה דין נאסור ישיבתה בביתו, ואם יש לה דין יפת תואר או לא. תורינו הדרתו. ושכמ"ה.

6 עיין לרבינו זרחיה הלוי בעל המאור (עבודה זרה נב:), ובהשגת הרמב"ן במלחמות ה' שם, ובשו"ת התשב"ץ חלק ג (סימן ה), ובשו"ת חוט המשולש שבסוף שו"ת התשב"ץ (הטור הראשון, סימן ז). ועיין בזה באורך בתשובת אמו"ר הראשון לציון מרן הגר"ע יוסף שליט"א, בקובץ „מוריה" (שבט תשמ"א, גליון קיא—קיב). ע"ש.

7 עיין בבא קמא דף קיד: וכן פסק רבינו בפרק ה מהלכות גניבה הלכה י.

סימן קלב. תשובה זו הובאה בספר מלאכת שלמה על המשניות לרבי שלמה עדני (יבמות פרק ב משנה ח), והובאה גם בשו"ת חיים ולוים חלק ב (סימן קח, דף קמג ע"ג), (בלאו), ובשו"ת קול יהודה (סימן כח), ובשו"ת אחיעזר חלק ג (סימן כו). ועוד.

תשובה: אם ביזה זו היתה במצות המלך, קנה ובטל דין הקדש, ואפילו כלי המקדש כשנשללו בטלה קדושתן, אמרו ובאו בה פריצים וחללוהו. אמנם אם שללו בלי רשות המלך, או נגנבו, ישבע בנקיטת חפץ כמה הוציא, ויטול, ויחזור זה הספר למקומו כדין מי שנתברר לנו בו שנגנבו לו כליו וספריו. וכתב משה. ע"כ. ובספר מעשה רוקח נוסח השאלה והתשובה: במי שקנה מן השוללין ספר קודש לקצת בתי כנסיות שבמדינות, אם נאמר שקנה, או אם נכפהו על לקיחתו ממנו, ואם נאמר שילקח ממנו בעל כרחו, אם יתן לו הסך שקנה אותו בו, ואם יחזור לאותה בית הכנסת עצמה, או לזולתה. והשיב: אם ביזה זו היתה במצות המלך, קנה ובטל דין ההקדש, ואפילו כלי המקדש כשנשללו בטלה קדושתן, אמרו ובאו בה פריצים וחללוהו, אמנם אם נשללו בלי רשות מלך, או נגנבו, ישבע בנקיטת חפץ כמה הוציא ויטול, ויחזור זה הספר למקומו כדין מי שנתברר לנו בו שנגנבו לו כליו וספריו. וכתב משה. ע"כ.

- 1 בהוצאת מקיצי נרדמים הנוסחא: שפחה נוצריה, וגיירה, והוא מתייחד וכו'.
- 2 בהוצאת מקיצי נרדמים הנוסחא: החזיר אותה השופט, ולקחה לביתו, ורנגה עליו העיר, והיא עכשיו נשארה בביתו. האם צריכים בית דין להוציאה מביתו משום יחוד, אף על פי שלא יתייחד עמה, משום שנאמר וכו'.
- 3 במדבר פרק לב פסוק כב.
- 4 עבודה זרה דף לו: וכן פסק רבינו בפרק כב מהלכות איסורי ביאה הלכה ג.

- 3 בהוצאת מקיצי נרדמים הנוסחא: ואפילו כלי המקדש.
- 4 נדרים דף סב. עבודה זרה דף נב: בכורות דף נ. ע"ש.
- 5 יחזקאל פרק ז פסוק כב.

תשובה: דאי⁵ מדין תורה צריך לגרשה משם, ואפילו בגיותה, כי לא⁸ דברה תורה אלא כנגד היצר, וכאשר אמרו באסורין⁷, ובתים⁸ מלאים כל טוב, אפילו קדלי דחזירי, ולא זו הדרך. ולכן מחוייבין בית דין אחר שמועה זו אשר לא טובה שישתדלו⁹ בכל עוז ותעצומות לגרש האמה הזאת, או שישחררנה וישאנה. ואף¹⁰ כי הנטען¹¹ על השפחה ונשתחררה אינו יכול לישאנה לכתחלה, אכן כאשר פסקנו בדברים כאלו (שיגרש) [שישחררנה] וישא[נה], ופסקנו כך מפני תקנת השבים, ואמרנו מוטב שיאכל רוטב ולא שומן עצמו, וסמכנו על אומרם ז"ל¹², עת¹³ לעשות לה' הפרו תורתך. ויכול¹⁴ לישאנה¹⁵. והאל במרומיו יכפר עונינו כאשר דבר לנו, ואסירה כל בדיליך. וכתב משה.

סימן קלג

שאלה: יורנו¹ אדונינו שצ"ו במיני מתיקה הבאים אחר הסעודה, ונקראים בלשון ערבי קטאיף, ומביאים אותם להמתיק הפה ולהסיר טעם האכילה. אם צריכים ברכה קודם אכילתם בורא מיני מזונות, באופן כי מאחר שבא על השלחן אין צריך, או כיון שכבר גמרו אכילתם צריכין לברך. יורנו מורה צדק ושכרו כפול.

12 ברכות דף ג. נד.
13 תהלים פרק קיט פסוק קכו.
14 בהוצאת מקיצי נרדמים הנוסחא: ומסייעין לו לישאנה בעדינות וברוך, ויקבעו לו מועד לישאנה או להוציאה, כמו שעשה עזרא ע"ה. (ראה עזרא י פסוק י—מד. בלאו). והאלהים יתעלה יתקן קלקולנו, כמו שהבטיח ואמר ואסירה כל בדיליך. וכתב משה. ע"כ.
15 עיין בתורת חיים להמהרח"ש חלק ג (סימן מד—מו), ובשו"ת חיים ושלום חלק ב (סימן קח), ובשו"ת טוב טעם ודעת (מהדורא קמא, סימן רל), ובשו"ת ישא איש (חלק אבן העזר סימן ז), ובשו"ת דרכי שלום (סימן נ), ובשו"ת קול יהודה (סימן כח), ובשו"ת אחיעזר חלק ג (סימן כו), ובשו"ת שרידי אש חלק ג (סימן נ), ובשו"ת ישכיל עבדי חלק ג (חלק יורה דעה סימן טו), ובשו"ת משפטי עוזיאל מהדורא תנינא (סימן נג), וחלק אבן העזר (סימן כה), ומהדורא תנינא לאבן העזר (סימן כא). ועוד. ועיין לאאמור"ר הראשון לציון מרן הגר"ע יוסף שליט"א, בקובץ „תורה שבעל פה“ כרך יג (עמוד כד), שהאריך בזה. ועיין באוצר הפוסקים אבן העזר (סימן יא סעיף ה, אות ס והלאה). ע"ש.
סימן קלג.

1 בהוצאת מקיצי נרדמים מהדורת בלאו, חל שיבוש בנוסח השאלה. ובמהדורת פריימן נוסח השאלה: הצפיתית בדבש המביאים אחר הסעודה, הטעון ברכה לפניו בורא מיני מזונות, ואם תשתנה ברכתו או לא.

5 בהוצאת מקיצי נרדמים הנוסחא: אין לה דין יפת תואר, לפי שזאת נתייחדה בדין תורה, משום שהותר ליקחה לאשה באותה העת, ר"ל בעת הכיבוש, כשהיא בגיותה, מפני שלא דברה תורה אלא כנגד היצר, כמו שהותר להם באותה העת לאכול האסורים, ובתים מלאים כל טוב אפילו קדלי דחזירי, ואין להקיש על זה. וצריכים בית דין וכו'.

6 קידושין דף כא:

7 חולין דף יז. וכן פסק רבינו בפרק ה מהלכות מלכים הלכה א. (ובגמרא שם איתא, כתלי דחזירי. ועיין בכסף משנה שם שכתב שגירסת הרמב"ם קדלי דחזירי).

8 דברים פרק ו פסוק יא.

9 בהוצאת מקיצי נרדמים הנוסחא: לכפות להוציאה, או ישחררנה וישאנה לאשה, אף על פי שיש בזה כעין עבירה, לפי שהנטען על השפחה וכו'.

10 במלאכת שלמה (יבמות פרק ב משנה ח) הביא תשובת רבינו מכתב יד, מועתק מלשון ערבי, והביאה רק בחלקה החל מכאן. וזו הנוסחא שם: אף על פי שהנטען מן השפחה ונשתחררה לא יכנס אותה לכתחלה, אבל כבר הורינו פעמים רבות בדומה לנידון זה שישחרר אותה וישאנה מפני תקנת השבים, ואמרנו מוטב שיאכל רוטב ולא יאכל שומן עצמו, וסמכנו על אמרה עת לעשות לה' וכתב משה. ע"כ.

11 משנה יבמות דף כא: וכן פסק רבינו בפרק מהלכות גירושין הלכה יד.